

INTRODUCCIÓ

La llengua i la identitat, factors de pau o de conflictivitat violenta

Rafael Grasa

President de l'Institut Català Internacional per la Pau

Aquest número de la revista de l'ICIP es dedica als conflictes lingüístics o, millor, al paper que la gestió de la diversitat lingüística té en societats plurals, polaritzades i on la identitat ha jugat un paper clau en la dinàmica conflictiva. S'analitzen casos com Irlanda, Índia, Ucraïna o Sudàfrica. Sens dubte, Catalunya també hauria pogut ser cas d'estudi. Una cosa resulta indubtable: la gestió de les identitats, en societats multiculturals, és un factor extraordinàriament important, i un factor clau de la identitat és la llengua. I, sí, com ben aviat exposaré, el debat sobre si la llengua pot ser un factor de potenciació del risc de violència en una situació conflictiva o, pel contrari, un factor de construcció de pau, és antic i acadèmicament controvertit, quasi tant com el de l'aigua i els conflictes violents. En tot cas, és extraordinàriament important, perquè en construcció de pau sabem que en els conflictes que es perceben com bàsicament identitaris és molt més difícil cercar solucions "guanyar-guanyar", solucions amb guanys compartits, que impliquen partir les diferències, quelcom més fàcil en conflictes on les incompatibilitats entre les parts són bàsicament materials, tangibles.

Em limitaré, des de la perspectiva de la resolució i transformació de conflictes, a senyalar tres coses. Primer, que la causalitat en analitzar conflictes requereix una aproximació matisada, que es tradueix en una distinció habitual entre causes estructurals (necessàries, bàsiques per explicar les incompatibilitats entre les parts), causes acceleradores o multiplicadores (factors que polaritzen les societats, que enfronten parts i que poden radicalitzar les opcions i fer arribar a la conclusió que no hi

ha altra sortida que el recurs a la violència), finalment, desencadenants o detonadors (la gota que fa degotar el vas, el factor precipitador últim). Ras i curt, les causes estructurals són el que hom anomena en el món matemàtic condicions de contorn, condicions necessàries per a la situació conflictiva, mentre que els acceleradors/multiplicadors i els desencadenants són condicions suficients. Les primeres expliquen la gestació del conflicte, les segones, al seu torn, expliquen la dinàmica conflictual i les conductes de les parts.

Segon, en el cas que ens ocupa, societats amb divisions polítiques, socials, econòmiques i pluralitat lingüística, la gestió de la diversitat lingüística forma part dels acceleradors o multiplicadors o dels detonants, de les condicions suficients, no de les necessàries, com s'esdevé amb els conflictes vinculats amb l'aigua. Almenys, però, de forma generalitzada. Altrament dit, la gestió de la diversitat lingüística és un factor multiplicador de les tensions i polaritzacions i un accelerador de potencials esclats de violència, atès que facilita la percepció de "greuge comparatiu" i de "privació relativa" (Ted R. Gurr) i securitza el motiu d'incompatibilitat. La raó és senzilla, la llengua és el factor estructurador de la identitat i si està fortament amenaçada el que està en perill, perceptivament, és la pròpia supervivència col·lectiva. Per tant, la gestió de la diversitat i pluralitat lingüística esdevé un element cabdal en societats dividides per situacions conflictives i on els seus ciutadans parlen més d'una llengua.

Tercer i darrer, el fet que sigui un factor accelerador/multiplicador i un eventual desencadenant reforça molt, en situació de gestió positiva de la conflictivitat, el seu rol com a element de construcció de pau. El reconeixement i protecció de la diversitat lingüística és un dels elements més objectius que hom pot acordar en una negociació pacífica, fàcilment observable en la fase d'implementació, i, per tant, sol ser central en els acords entre actors enfrontats en conflictes amb alta càrrega identitària. És, en suma, un poderós constructor de pau. La pau es fa també amb paraules i amb respecte per la llengua que permet pronunciar-les.

Fotografia : Diarioliberdade / [CC BY](#) / Desaturada. - *Manifestació a Compostela el Dia de les Lletres Gallegues 2013* -

© Generalitat de Catalunya